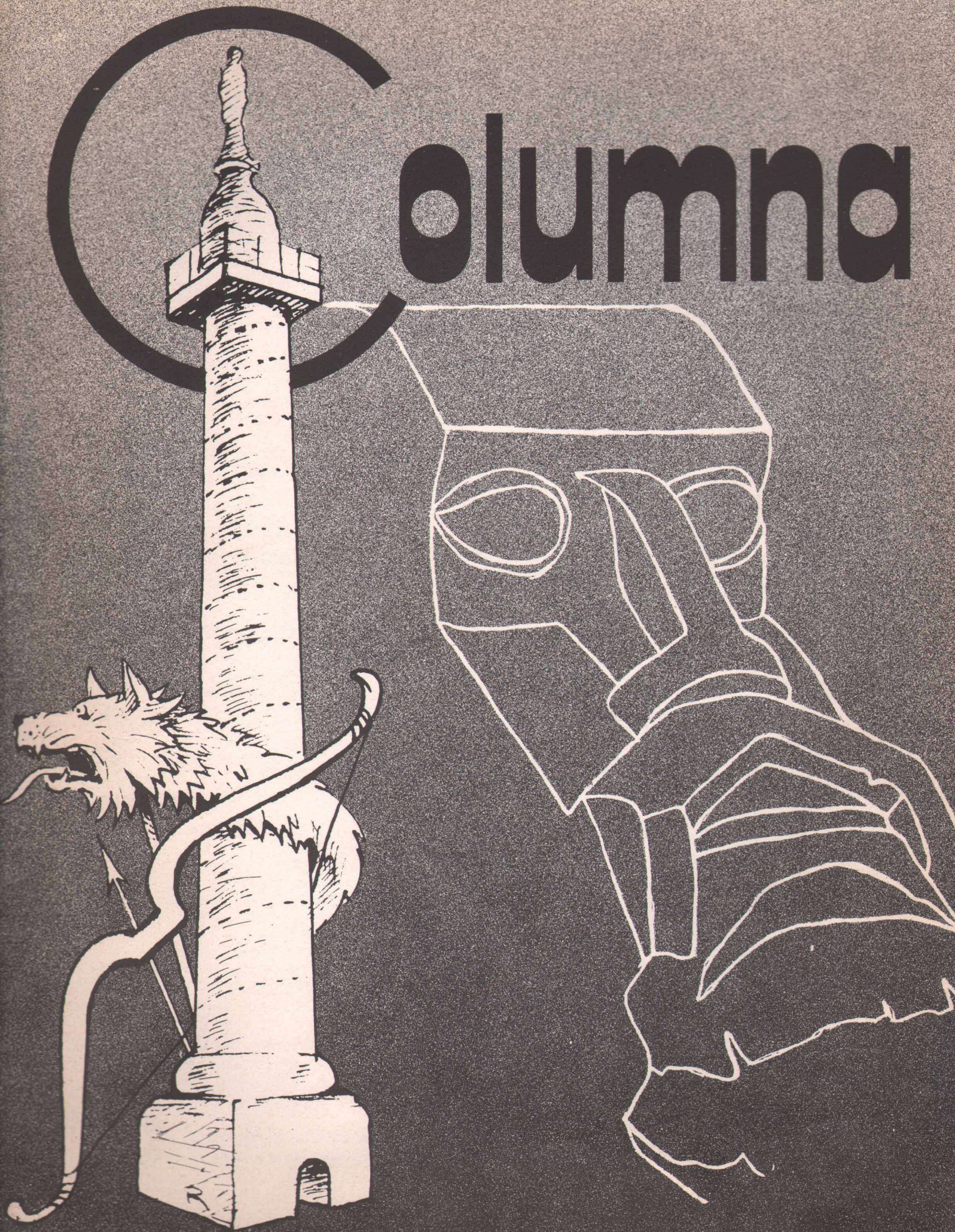

olumna

S u m a r u l

	pag.
cuvînt de început	4
biserica romînească salută «columna»	6
un mesaj de iubire	8
la patria	9
roman vlad în luptă cu timpul	10
constantin brăiloiu	12
prima antologia di poesie classiche latine di letteratura rumena	13
il nome mihai eminescu	16
octavian goga	17
la fieră delle ragazze (tîrgul de fete)	21
...din viața asociației «dacia» și a a.c.i.e.r.	22

COLECTIVUL DE REDACTIE

Roman Vlad, Dinu Adamesteanu, Lazăr Angelovici, Ioan Gutia, Adriana Mitescu, Ioana Ungureanu, Brîndușa Ionescu, Valentina Scopel, Taia Preda, Lucia Stănescu, Cristea Avram.

Revistă de istorie, cultură și civilizație.

Per il Romeo, che vive in Italia, non sempre riesce agevole impostare un colloquio, il quale, oltre alla simpatia reciproca, metta soprattutto in rilievo gli storici legami d'amicizia, che avvicinano la Romania all'Italia. In tale contesto, l'Associazione «DACIA» pubblica «Columna»: un periodico, il cui scopo si concretizza nella maggiore conoscenza dei valori storico-culturali dei Romeni in Italia e nella promozione di rapporti ancora più amichevoli, per non dire fraterni, considerata la comune origine latina. Malgrado i diversi e ripetuti tentativi di sminuirlo e talvolta anche falsificarlo ad opera delle popolazioni asiatiche, attigue alla Romania, il contributo della «Dacia millenaria» resta intoccabile. Fin dalle sue origini, è noto, la civiltà romena, per la sua crescita, ha bevuto il latte della «Alma Mater» e, pur se nel corso dei secoli non sempre l'Italia si è ricordata di quella regione, da essa stessa promossa agli alti livelli, civili ed umani, che la distinguono, la Dacia si dimostra ancora l'unica perla di civiltà latina ai confini orientali. L'Associazione Dacia, di cui «Columna» è portavoce, è stata fondata nel 1980 per iniziativa di alcuni emeriti compatrioti, quali il professor Roman Vlad, compositore e direttore d'orchestra, le professoresse Ioana Ungareanu e (Valentina) Elena Scopel (Tipurita), l'attore regista Cristea Avram, il noto pubblicista e professore Ioan Gutia, il dottore Lazar Angelovich, la signora Vassiliou - Morale ed il famosissimo soprano Virginia Zeani, nonché altri esponenti della cultura, dell'arte e della scienza ugualmente noti al pubblico italiano. L'Associazione Dacia è membro attivo dell'Associazione Culturale Internazionale Etnia Romena (A.C.I.E.R.), fondata a Vienna nel settembre 1983 e presieduta dall'esimio scrittore e poeta Michel Steriade. L'immane patrimonio culturale, ereditato dagli avi, ha posto ai Romeni, sparsi in tutto il mondo, l'obbligo morale di tramandare, a loro volta, i valori esterni dell'amor di patria e delle tradizioni che, pur attraverso le enormi distanze geografiche ed i diversi regimi politici, ancora palpitano nel loro animo. Il nostro scopo, ma soprattutto il nostro augurio è che il palpito della tradizione romena ed il doppio della spiritualità italiana possano sintonizzarsi sull'onda della loro comune origine latina, approfondendo la loro reciproca conoscenza e rinsaldando i loro vincoli di amicizia.

Redacția

Cuvînt de început

Nu e nevoie de cuvinte răsunătoare pentru a explica dorința colectivității Românilor din Italia de a avea o revistă, de a-și expune opiniile, de a se exprima în propria limbă, de a sărbători împreună momentele majore ale istoriei poporului român precum și datinele folclorico-religioase.

Nu e nevoie de o retorică specială pentru a uni inimile românilor trăitori în Italia alături de cei răspîndiți în întreaga lume, unirea semnificînd în primul rînd cunoaștere.

Nu e nevoie de discursuri patetice începînd cu evocarea daciilor și românilor pentru a exprima

conștiința de vechime etnică pe care o au românii.

Sentimentul spiritului național e divers pentru românii care locuiesc în propria patrie și pentru cei care locuiesc, munes, crează peste hotare, în genere integrîndu-se din punct de vedere profesional în noua patrie, ei resimt totuși o vie disponibilitate psihologică pentru tot ceea ce înseamnă «acasă», foarte greu de explicat celor care nu simt prin fibrele minții și sufletului semnificația acestui cuvînt. De obicei, cu cît procesul integrării și asimilării intelectuale este mai rapid, ca în cazul tinerilor bursieri

ai Academiei Române din Roma din anii celui de al doilea război mondial și în perioada imediat următoare, cu atît se deșteaptă înăuntrul lor sentimentul că «sînt altfel», că sînt «diverși», că sînt purtătorii unor valori spirituale diferite.

A simți că sînt purtătorii unor valori care se cer exprimate înseamnă a simți că sîntem români la originea formării noastre culturale peste care s-au așternut alte straturi de educație și instrucție universitară. Dar, ceea ce este profund în noi, ceea ce ne dă adevărata identitate psihologică trebuie exprimat cu deplina autoritate și conștiință.

Dar chiar dacă simțim în mod individual, spiritul național se exprimă prin glasul unic al unei colectivități etnice alături de alte colectivități etnice. Așa se face că recenta «Asociație Internațională a Etniei Române» înființată la Viena în 1983 își propune nu numai unirea românilor din diaspora și mai buna lor cunoaștere personală, ci și crearea unui sentiment internațional al culturii comunității românești.

Din statutul Asociației putem citi că aceasta își propune să facă mai bine cunoscute în lume valorile spirituale create de români de-a lungul secolelor, să se ocupe de problemele de istorie privind vechimea și continuitatea românilor pe teritoriul lor național, jertfele poporului român în luptele pentru apărarea ființei sale etnice și a civilizației europene, să apere valorile spiritualității românești față de orice încercare de a le falsifica sau interpreta în mod eronat, să facă cunoscute contribuțiile românilor

la progresul culturii, științei și tehnicii mondiale, să mențină identitatea românească în rîndul comunităților laice și religioase ale celor originari din România, așezați în alte țări ale lumii prin cultivarea limbii, istoriei, tradițiilor și obiceiurilor strămoșești.

Asociația Internațională a Etnie Române vine de fapt în întîmpinarea diverselor inițiative anterioare ale românilor din diverse țări. De pildă, în Italia a fost constituită statutar Asociația «Dacia» în 1980, deși inițiativa este cu mult mai veche. Printre membrii fondatori putem cita pe profesorul și compozitorul Roma Vlad, Ioana Ungureanu, profesoară la Conservatorul Santa Cecilia, Elena Scopel, profesoară de muzică, profesorul și criticul Ion Guția, Cristea Avram, actor și regizor, medicul Lazăr Anghelovici, soprana Virginia Zeani, Dna. Elena Vasiliu-Morale și alți compatrioți animatori ai culturii și artei românești și italiene.

Spiritul în care activează aceste asociații ale Românilor în diferite țări, ca și Asociația Internațională de la Viena este acela de a concentra eforturile creatoare ale românilor de pretutindeni, evitînd izolarea, fragmentarea și aversiunile politice inutile care nasc confuzii și neîncredere.

Singura «politică» validă a revistei «Columna», revistă a Asociației Dacia a românilor din Italia este aceea de a impulsiona și a face cunoscute cercetările asupra civilizației și culturii românești din România și din străinătate, în special din Italia și totodată de a polariza interesul oamenilor de cultură italieni, lingviști, istorici, istorici ai artei, folclo-

risti și etnologi, critici și poeți, – pentru limba, istoria, literatura și arta românească. Indelungata tradiție a cercetărilor de românistică în Italia trebuie activată astăzi în rîndul tinerilor care studiază limba română și vor să continue cercetările universitare. De aceea, un rol important în actuala etapă a relațiilor culturale italo-romane revine universităților și cursurilor de limbă română, principalele centre de răspîndire a cunoștințelor exacte privind limba, istoria și literatura română.

Revista își propune deci în mod deosebit antrenarea tinerilor italieni care studiază sau se interesează de cultura noastră, ca și a tinerilor de origine română născuți și educați în Italia în cadrul familiilor românești sau italo-române. Cum e și firesc aceștia sînt bilingvi și dornici să cunoască cît mai mult despre țara de origine a părinților lor. Revista va fi deci bucuroasă să publice scrisorile acestor tineri, să-i ajute să lege noi prietenii, să se integreze în comunitatea românilor italieni, să călătorească în România și să-și cunoască și descopere strămoșii, să înțeleagă și să simtă peisajul și cîntecele sateelor părinților lor.

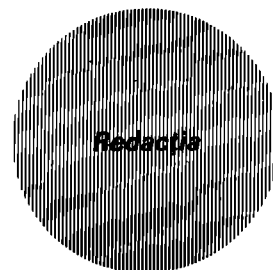
Fără îndoială revista se adresează celor care plecați de mult se simt încă legați de locurile natale și în marea de reviste și ziare care inundă viața noastră cotidiană vor colabora, sprijini și citi cu plăcere nu numai articolele științifice dar și informații despre modul de viață și preocupările membrilor comunității române din Italia. E un sentiment de puternică bucurie că în spatele mi-

cii noastre identități personale se află alte și alte identități românești cu care ne asemănăm și de care ne leagă un destin comun, acela al poporului român.

Ceea ce ne unește nu este numai nostalgia meleagurilor patriei ci în primul rînd temperamentul nostru vesel, puterea de muncă capacitatea de a purta pînă la desăvîrșire realizarea scopului propus, fie științific, sau artistic, modul deschis și prietenos de a fi, ceea ce a format în jurul comunităților de români de pretutindeni și o întinsă arie de filo-români în întreaga lume.

O revistă trăiește prin cititorii ei, de aceea ne adresăm lor așteptînd sugestii, întrebări, propuneri de articole. Planurile colectivului de redacție al revistei Columna sînt ambițioase dar ele nu se pot realiza decît în deplin acord cu cititorii care sperăm că se vor regăsi și recunoaște din ce în ce mai mult în paginile revistei. Vrem să facem o revistă vie, modernă, utilă ceea ce nu este puțin. În limita posibilităților financiare vom îmbunătăți în permanent și calitatea grafică, căci se știe că plăcerea de a citi o revistă nouă înseamnă a fi seduși de aspectul său vizual.

Cum spuneam și la început nu este nevoie de vorbe mari și de principii universale pentru a fi *împreună*, gîndind și simțind românește.

Biserica românească salută «Golumna»

Parcă ieri am fost dus de-acasă să fiu școlit, să mă ridic măcar cu o șchioapă mai sus decât țaranii de la coarnele plugului ce revarsă cu răbdare brazdele pământului Bărăgamului, făcînd din el unul din bogatele grînare ale Europei.

Parcă ieri am urcat pragul studiilor universitare, cînd consătenii mă întrebau de vreau să ajung domn mare cu atîta carte ce încovoaaie spatele, îngreuiază capul și uneori împuținează sănătatea.

Parcă ieri mi-a fost dat să intru în pîntecele marei păsări cu cioc de oțel ce m-a purtat în Mediolanul Italiei, unde mi-am plecat genunchii la moaștele Sfîntului Ambrozie și am holbat ochii plini de mirare la minunata dantelărie în piatră a imensului Dom străjuit de statuia Prea curatei Madonine.

Si parcă ieri am întîlnit aici, în plin Occident, fii ai Neamului din tot spațiul mioritic, din Banat și Bucovina, din Basarabia și Maramureș, din Muntenia și Transilvania, din Moldova și Oltenia, mistuiți de dorința de a fi uniți, de a fi ei înșiși de a vorbi limba sfîntă a vechiilor cazanii și a cîntecelor care încep cu «nani, nani».

Hai să ne-ntîlnim și noi! — au zis unii; hai să ne unim și noi! — au spus alții; că doar n-om fi păgîni — am zis împreună, să avem o biserică de lege străbună!

Doar în tinda bisericii a luat ființă școala! În biserică putem manifesta legătura sufletească dintre noi, închinîndu-ne, și rugîndu-ne împreună să ne păzească cel de sus de boală, de foamete, de cutremur, de potop, de foc, de sabie, de năvălirea altor neamuri și de războiul cel dintre noi». În biserică fii Neamului românesc, de la vlădică pînă la opincă, au găsit întărirea credinței, înprospătarea nădejdiei și tăria reînvierii după fiecare grea încercare. Biserica ne binecuvîntează copiii, ea ne unește feciorii, ea conduce pe ultimul drum pe cei plecați dintre noi. Ea este viața noastră și fără ea viața-i searbădă, fiindcă numai în comuniune cu Dumnezeu, izvorul vieții, omul poate găsi sensul superior și tainic al vieții sale. Tocmai de aceea Neamul de la Dunăre, Carpați și Marea Neagră concepe credința ca lege vitală a existenței sale; o numește «lege strămoșească» și o traduce în viața de fiecare zi prin «omenia românească».

Au trecut ani de atunci. Pot fi numiți pe degetele de la mîini, nu-s mulți, dar destui pentru ca această comunitate românească să se integreze în viața celorlalte comunități existente în această metropolă europeană, mărturisînd prind însăși existența sa despre un Neam și o Biserică cu tradiții, cultură și idealuri superioare.

Se stabilesc contacte, se fac întruniri, se amintesc ale spiritului mari figuri. Paștele-i Paște, cu ouă roșii și pască. Crăciunul-i Crăciun ca în străbuni. Botezul-i cu sărbătoare, nunta cu încununare iar parastasul cu pomneți și lumînare. Spovada-i ca acasă, slujba-i frumoasă și ofrandele binecuvîntate pe masă. Si atunci casa Domnului nu-i numai a Lui, ci și a mea, și a ta, a noastră a tuturor, dăruiti de El cu demnitatea domnească cea după har.

Biserica noastră ne îmbrățișează pe toți, ne mîngîie și alină dorul, căci numai ea ne cunoaște sufletul. Așa mică cum e, cu ale sale icoane pe pereți, ne prezintă un Dumnezeu apropiat, bun, înțelegător cu slăbiciunile noastre de fii rătăcitori pe ale lumii valuri.

Situația noastră și a multora ca noi este bine exprimată de

scriitorul preot Gala Galaction, care în 1931, în urma unei vizite în Italia, scria: «...tu ești născut, tu ești plămădit sufletește pravoslavnic (ortodox n.n.), în bisericuțe-i atacuri, unde zvonul muzicii orientale..... și-a imprimat un sigiliu de neșters pe toată viața. O, bunuri Sfinte ale sufletului și ale neamului, trebuie să te azvîrle nevoile și împrejurările la sute și mii de kilometri departe de vatra și de mormintele strămoșilor tăi, ca să-ți dai seama desăvîrșit cât de mult ești al tulpinei tale naționale al limbii date și al bisericii tale!».

Aceasta-i și situația fraților români din Roma eternă, Roma catacombelor și a Papilor, dar mai ales Roma lui Traian, obîrșia latinității noastre. Ați venit să vă închinați Columnei strămoșului împărat și v-ați dat seama că purtați cu voi Dacia sufletului și ați ființat o Dacie, ca asociație. Si-ați zis că nu puteți concepe Dacia Decebală fără Columna Traiană. De aceea v-ați gândit să dați «Daciei» o «Columnă», care să fie purtătoare de cuvînt a gândurilor, sentimentelor și aspirațiilor voastre. De acum despre voi glăsuiște «Columna» și pe aceasta o salută «Biserica Românească».

Pr.
Traian Valdman

CURTEA DE ARGES (sec. XVI - frescă).

Portretul Domnitei Ruxandra, fiica, lui Neagoe Basarab (detaliu).

Un mesaj de iubire

În curînd se vor împlini 50 de ani de cînd am plecat din țara mea iubită, de cînd m-am dezrădăcinat din pămîntul care mi-a dăruit pe căi tainice, sufletul și inima sa și care păstrează cu iubire la sînul său matern pe cei dragi ai mei, plecați de curînd sau de vremuri, părinți și strămoși legați de mine indestructibil, tot atît de puternic ca însăși această glie în care m-am născut... Soarta m-a legat de alte ceruri și pămînturi, firul pornit de pe pămîntul meu s-a înstrăinat, s-a înodat cu alte fire, alcătuirea familiei, a societății din care fac parte astăzi e alta nouă, cu totul diferită de cea a obîrșiei mele, dar rădăcinile ființei mele au rămas acolo și nu vor putea fi smulse nicicînd, atît timp cît copacul vieții mele va rămîne încă în picioare... copacul va fi doborît în curînd și vai, nu va fi culcat alături de ai mei cei dragi, nu se va mai întoarce niciodată pe malul izvorului de viață unde am văzut înflăoară lumina zilei!

E un gînd plin de lacrimi, plin de durere...

Ca mine sînt mii și mii de alte suflete, și multe, foarte multe din aceste cocoare ce întunecă cu zborurile lor cerurile pămîntului, întreg, sînt deabia la începutul vieții lor și nu s-au oprit să se gîndească, să-și asculte bătăile inimii care plînge...

Români, împrăștiați pe tot pămîntul...

Nu avem altă mîngiere, altă nădejde de regăsire de noi înșine, decît aceea de a ne întoarce privirea unii către alții, de a ne căuta reciproc, de a fi aproape între noi...

Eu am făcut-o de nenumărate ori, am regăsit glasul și mireasma prieteniei, dar vai, clipe trecătoare, clipe care au fugit în grabă din potirul sfînt al dragostei, al mîngîierii, durerii și singurătății...

Nu știu dacă numai noi Români, care sîntem mai altfel decît cei din jurul nostru, cei printre care trăim acum, nu știu dacă numai noi sîntem atît de osîndiți la această pu-

stietate a inimii, la această nedumelire în fața «aproapelui» din preajma noastră, pe aceste noi meleaguri unde ne-a azvîrlit viața. Dar se pare că multe limbi din turnul lui Babei ne-au cotropit și pe noi, între noi Români; de multe ori vorbim cu toții alte limbi! De cîte ori am aflat cu jale și nedumerire cuvinte și fapte ale fraților mei Români, care ne-au descumpănit...

Auzind spunînd: «S-au schimbat, sunt alte generații, au alt suflet, altă simțire! Eu nu vreau să primesc ca adevărate aceste comentarii, nu!

Sîntem cu toții ciopliți din aceeaș stîncă puternică și sacră din care s-au desprins chipurile Dacilor de la obîrșia noastră. Nu putem, nu trebuie să ne schimbăm. Dar noi nu trebuie să judecăm de pe înălțimi care depășesc social posibilitățile lor. Trebuie să coborîm la treapta lor, picior lîngă picior, pe aceeaș cracă subredă unde ei se luptă să se ție la suprafață, pe aceeaș frunză dusă de apă, care î-i joacă în vîrtejuri și î-i lasă să plutească deabia, cu greutate. Să ne întrebăm dacă ne-am găsit vreodată ca ei și ce am face noi în locul lor, Rătăcirile acestora pornesc din răspîntii pe care piciorul nostru nu le-a călcat niciodată, nu le cunoaște. Iertarea pornește și din puterea de închipuire: să-ți închipui aievea situația aceluia pe care vrei să-l judeci...

Dar lăsînd la o parte furtunile și clipele grele, întorcîndu-ne doar la tristețea singurătății care ne învăluie oricum pe noi toți cei ce trăim printre «străini», tot între noi ne vom înțelege și mîngîia, tot pe limba noastră vom rosti încă cuvinte de întreagă pătrundere a tuturor pricinilor noastre, tot amintindu-ne de datinile noastre și înțîlnindu-ne unii cu alții, vom reuși să clădim sub picioarele noastre o efemeră insulă de obîrșie românească, ocrotitoare și iubitoare, pe care ne vom simți o clipă «acasă» și «acolo» unde au rămas rădăcinile noastre și unde plînge încet și înăbușit, aceea parte din inima noastră, care niciodată nu s-a urnit din sipetul ei tainic...

Aceste sînt ultimele cuvinte ale mele...

Un testament de scriitor și de artist, grăunte suflat de vînturi și aciuiat în crăpătura unei stînci străine și necunoscute, pe acea farîmă de pămînt din inima pietrei dure și neprietenoașe...

Care din voi a găsit vreodată un prieten de alt neam decît el? Căutați-vă unii pe alții, întâlniți-vă, certăți-vă chiar, dar nu se poate altfel, dar făuriți acea insulă închipuită de iubire a pămîntului nostru, care va pluti totuși cu totale greutate și piedicile pe apele... nepăsării desăvîrșite a acelora cari vă găzduiesc!

Nu vă puteți bizui sufletește, duhovnicește, decît între voi, cei ce ați poposit pe ici și colo în această lume mare; nu vă veți putea încălzi inima decît la acele rare străfulgerări de dragoste și de înțelegere a acelora care sînt drumeți ca și voi, care coboară de la acelaș «Picior de plai» de unde veniți...

Stiu, de multe ori și în felul acesta veți fi loviți de grea nedumerire, dar trebuie înțeles neapărat un adevăr: un copac dezrădăcinat nu mai poate fi în întregime acelaș care s-a ridicat din țărîna sa, a crescut mare către cer, în sînul drăgăstos al tainicului său părinte, pămîntul său. Omul acesta a lăsat ceva din sine în leagănul său; purtarea sa poate fi astăzi diferită...

Să căutăm să înțelegem, să trecem dincolo de scoarța conventiunilor și aparențelor, să dezvelim cu răbdare și cu dragoste simburile de adevărată românită ce se ascunde în fiecare din acești copii rătăciți care deseori bat la ușa noastră...

Să căutăm în inimile noastre acea flacără a iubirii necondiționate nebănuitoare, fără iscodiri și șovăeli, fără precauții, acea flacără care pîlpîie încă neștiută și stăruitoare și să le deschidem brațele acestor frați ai noștri!

Vom simți cu căldură ecoul în-tors din inimile lor...

L. Galaction Passarelli

Ion Pillat

LA PATRIA

Quando uno dopo l'altro gli amori terreni
Sfogliranno il volto nel mio sonno eterno,
Quando i corpi caldi di luce e nostalgia
Si strapperanno dalle mie braccia, lasciandole fredde,

Nel grande abbandono in me e nel fosso,
Sotto la serratura di morte sentirò sempre
Un fruscio blando di foglie, un mormorio lungo di acque,
Campane salendo i monti come nel vecchio giorno.

Sparse mi raggiungeranno come allora
Una strada coi pioppi sottili nel quieto della sera,
Una grondaia di mulino sotto i salci inarcati
E le montagne di neve nell'autunno fruttifero.

Una croce obliata, un susino tutto fiorito,
Un eremo muto, i greggi sul prato,
E sulla pianura l'arcano del tramonto,
Nessuno mi strapperà dall'anima l'icona del paese.

trad.
Adriana Mitescu

în luptă cu timpul

Trebuie să fii suficient de naiv sau de o tenace îndrăzneală pentru a lua un interviu personajului, compozitorului și criticului Roman Vlad, mereu ocupat, mereu în acțiune. Prietenii și elevii săi mă avertizează de la început: «trebuie prins între două avioane, sau pe autostradă între conservator, conferințe și reuniunile diverselor asociații de muziologie interne sau internaționale».

O dimineață ploioasă și înfrigorată de măștișor, deși pare mai degrabă un noiembrie bucureștean ce se pregătește de iarnă. La locuința sa din strada XXIV Maggio profesorul mă întâmpină surâzător, puțin neliniștit de întârzierea mea, pentru că după cum aveam să înțeleg imediat, totul este programat, pînă și ultimul minut. Ca și altă dată cînd l'am azuit vorbind mă uimește și mă încîntă accentul cald, specific limbii române din Tara de sus. Aș vrea să-l întreb cum de și-a păstrat o limbă românească atît de intactă, știind că se află la Roma din 1938. Dar uit să formulez întrebarea și mă las furată de avalanșa remarcilor, aforismelor și citatelor, a informațiilor despre sine, despre profesori, prieteni și muzicieni, despre propria familie și despre propria sa opera. Magnetofonul nu funcționează și deci nu putem înregistra dialogul, spre disperarea profesorului,

care exclamă: «atunci nu avem timp să facem nimic». Eu în schimb sînt bucuroasă, pentru că din experiență știu că discuțiile «netrucate», deci fără prezența mută dar cu atît mai indiscretă a microfonului, sînt mai vii și mai autentice. Transcrierea de pe bandă a unei discuții nu poate transmite senzația electrică a personalității puternice și multiple a interlocutorului.

Auditiv, înregistrez acest fluviu neîntrerupt, aproape monologic al lui Roman Vlad, incitat de chestionarul amănunțit pe care i-l lăsasem în prealabil tocmai cu scopul de a pune în mișcare mașina sensibilă a memoriei. Între timp privesc cu atenție în jurul meu. Văd pe un petec de hîrtie cu o caligrafie îngrijită un arbore genealogic. «Teodora Deschievici născută Cantemir, strănepoata lui Antioh Canemir a avut trei copii, dintre care Animpodist, fost director al liceului român din Suceava și profesor la curtea imperială din Viena a principelui moștenitor Rudolf von Habsburg pentru limba română, latină și greacă; pe urmă Tecla, maica stareței a Mînăstirii Agapia; și Teodora, căsătorită cu parohul Miron Gviboski. Acesta la rîndul său a avut trei fete, de la Aglaia căsătorită Vlad a avut ca prim născut pe Miron, tatăl lui Roman Vlad. Pare o poveste cu trei

fete sau trei fii trăitori în această parte atît de frămîntată dar și atît de statornică: Bucovina.

— Eu mă înrudesesc și cu Ciprian Porumbescu, pentru că o soră a preotului Miron Gvibovski căsătorită Porumbescu era mama compozitorului din Stupca.

Rădăcinile sînt pretutindeni în Moldova, în Bucovina, în Polonia, ba și o rudă de fanariot în amintirea căreia probabil Roman Vlad vorbește și neogreacă pe lîngă alte cîteva limbi de circulație internațională. Impresionantă această vitalitate a unei origini întinse în timp și spațiu, ceea ce-i dă o forță specială de a absorbi totul. Nu stăruim asupra copilăriei, pentru că muzicianul «a început repede». La patru ani studia pianul și apoi a continuat să trăiască prin muzică pentru că muzica «se făcea în casă». «Nu în casa noastră»; tată-meu era avocat și mama mea nu avea niște ea o educație muzicală specială. Am avut îndată în minte din alte evocări și corespondente literare ambianța intelectuală și artistică a Cernăuților din anii imediat următori primului Război Mondial. Deși din punct de vedere politic Imperial habsburgic nu mai exista, Cernăuțiul păstra încă solemnitatea și ordinea unui oraș austriac dar mult îndulcit și cosmopolit, datorită prezenței colecti-

vităților etnice diverse, cu religii diverse, folclor și limbi diverse. Tocmai această diversitate colorată într-un mediu citadin unitar dădea vieții culturale a orașului o toleranță spirituală și o liberă circulație a valorilor artistice ale cărei efecte binefăcătoare s-au prelungit pînă în preajma celui de al doilea război mondial.

Încercăm să ținem, cumpăna între timpul biografic și timpul istoriei care decide din ce în ce mai violent viața personală și profesorul, în evocarea plină de nerv a tinereții sale aruncă săgeți de foc în paranteze laterale care sintetizează o întreagă perioadă istorică, aceea a ascensiunii și extinderii nazismului în Europa. «Am absolvit conservatorul la Cernăuți unde am studiat compoziția cu Liviu Rusu pe care îl revăd aproape în fiecare an cînd merg la București. Dar vroiam să studiez în continuare cu compozitori moderni, cu Strawinski sau Webern. De altfel, am plecat la Viena tocmai cu intenția de a lucra cu Webern, dar a fost imposibil, regimul nazist începuse deja să interzică / kulturbolshevic». Am venit în Italia unde fascismul nu era încă așa de rigid și unde avangarda muzicală se mai putea strecura».

Venit de la Cernăuți, tînărul de 18 ani cunoștea Schönberg, Alban Berg, Strawinski, Webern, nume care în Italia la acea dată erau necunoscute. La Conservator la San Cecilia e acceptat în mod excepțional datorită repertoriului pianistic modern și datorită prieteniei și admirației lui Casella, pianist și compozitor, pentru Enescu și școala de muzică românească. În 1942 obține diploma secției de pian, deși în paralel studiasă timp de trei ani absolvind și facultatea de inginerie. Cum în Italia venise cu o modestă bursă din partea Regiunii Bucovina, locuiește la Academia română din Roma în timpul directoratului arheologului Scarlat Lambrino, cunoscînd astfel pe ceilalți tineri bursieri veniți la studii. Este vorba de Dinu Adameșteanu, Eugen Drăgulescu, Ioan Gutia, Mircea Popovici, Iliu, cu care a rămas prieten pînă astăzi.

Chiar și simpla înșiruire a acestor nume și destinul intelectual al fiecăruia ca și a generației lor, a acestor tineri de 18-20 ani din anii războiului deschide un capitol complex al istoriei Europei și a istoriei culturii române în afara granițelor patriei, care aparține nu mai puțin României și care este totuși foarte diferită. Interlocutorul meu dinamic, nu se lasă prins de melancolia și cu atît mai puțin de dificultatea perioadelor complexe și dramatice. În '39-40 trăiește prima mare bucurie a vieții de compozitor, pentru că prima sa lucrare, *Simfonieta* primește premiul George Enescu la București datorită recomandării lui Dinu Lipatti care i-a cunoscut compoziția și i-a făcut cunoscută în țara. «Am și un portret cu Lipatti pe care mi l-a făcut Drăgulescu», și înaintea ochilor lui apare din nou acest inel al prieteniei și al idealurilor comune a tinerei generații a anilor '40. Numai doi ani mai tîrziu se ascundea pentru a-și salva viața în momentul ocupării României de către armata germană. Datele se succed sec, relații cu rezistența italiană ceea ce îi facilitează obținerea cetățeniei italiene în 1951. S-a rupt ceva.

Dar cariera începută «repede» continuă tot atît de repede. Incepe să scrie muzică pentru cinema. Colaborează cu René Clair pentru filmul *La Beauté du diable* (1950) și cu mulți alți cinești, obținînd în '49-50 «Nastro d'argento» pentru activitatea sa cinematografică. Scrie muzică de balet și muzică de scenă colaborînd cu Teatro d'Arte din Roma. Repertoriul este vast: Seneca, Giraudoux, Pirandello, Eliot, Shakespeare; scrie muzică pentru filme documentare, ca de pildă: Gli Uffici, Il surrealismo e il sacro, La Bibbia nell'arte, Immagini popolari siciliane sacre e profane, etc. Alte documente, ca cele despre Van Gogh și Leonardo da Vinci pentru care utilizează un motiv unic de 13 note datorate lui Leonardo însuși constituie un adevărat manifest al crezului său muzical, acela al relației între sunet și imagine și reciproca lor substituție.

Compozițiile personale ca și cărțile privind istoria dodecafoniismului, sau «modernitate», și «tradiție» în muzica contemporană atestă o constantă meditație asupra evoluției limbajului muzical contrîns de dilema utilizării paradigmei dodecafoniice și în același timp de recuperarea limbajului tonal. De la Variațiuni concertante pentru pian și orchestra utilizînd o serie de 12 note din «Don Giovanni» de Mozart, pînă la ultima partitură scrisă cu o feroare aproape sacră a operei îndelung gîndită Roman Vlad își asumă responsabilitatea creatoare și critică a reelaborării personale a cuceirilor și crizelor limbajului muzical serial.

Timpul fragmentat de multiplele responsabilități organizatorice de-a lungul anilor: director al Operei din Florenza, Torino, Roma, președinte al SIMC, președinte al Societății Italiene a Compozitorilor, Doctor Honoris causa a Universității Naționale din Dublin pentru care a scris lucrarea *Letteratura di Lorenzo Magnifico e Michelangelo*, președinte al Asociației Internaționale a Autorilor și Scriitorilor, etc., etc. este blocat, înghețat printr-o intensă concentrare a gîndului care elaborează vaste proiecte creatoare. «Eu am de lucru pentru încă 400 de ani» – îmi spune profesorul cuprins de o fantasmă a unui neastîmpăr specific temperamentelor sânguine care absorb și îmbrățișează destinul însuși al artei. Cartea sa despre Strawinski, succesivele editii, amplele analize stilistice a partiturilor, a variantelor sau a manuscriselor aparținînd arhivei compozitorului, revenirea obsedantă asupra începuturilor, asupra momentului de înnoire tehnică a expresiei muzicale este o modalitate implicită de a vorbi despre sine însuși, despre propria sa opțiune estetică și existențială. «Scriu numai despre ce îmi place și iubesc profund totul». «Rilke spunea...»; Nu are importanță ce spunea Rilke, Roma Vlad arde ca o flacără pentru că iubește atîtea idei, opere, cărți despre care vrea să scrie, să le analizeze să le dea viață.

– «Călătoriți foarte mult, cum reușiți să scrieți în același ritm ca și cum ați lucra liniștit în camera dumneavoastră?

– «Eu scriu pretutindeni. Călătoresc pentru mine, dar și pentru soția mea care este arheolog și a lucrat foarte mult în Grecia, în Israel, în Liban. Dar mai importante sînt călătoriile din creierul meu».

Văd din întâmplare pe masa de lucru *Tratatul de arhitectură* al lui Vitruviu; imaginația mea analogică deja începe să lucreze. E fascinantă pentru un compozitor atît de modern necesitatea contemplării proporțiilor de aur ale ordonării spațiului vitruvian.

Ne întoarcem din nou la amintiri din România, sau mai exact la amintiri foarte recente privind lucrările compozitorilor contemporani și viața muzicală din țară pentru a cunoaște în cele mai mici detalii. Vorbim despre Enescu și din nou despre ultimile bienale de muzică contemporană. Profesorul se acuză mereu cu o ingenuă modestie sub pretext că mi-ar răspunde «confuz» la întrebări, de fapt nu e nici pe departe vorba de «confuzie» ci de o contagioasă vitalitate și mobilitate a spiritului. Întrerupem. Sînt prea multe telefoane, reviste care așteaptă articole, tipografii care așteaptă corecturile, corespondență, etc. De fapt compozitorul încearcă să se elibereze cît mai repede de aceste obligații publice pentru a scrie muzică, «E singura care rămîne în timp, ca un vin vechi», spune surzînd.

Adriana Miteșcu

e
v
o
c
a
r
e

CONSTANTIN BRĂILOIU
(1893-1958)

Figura dominantă a marelui muzician face parte din pleiada celor mai iluștri reprezentanți ai artei și culturii românești de renume mondial.

Încercarea de a prezenta cititorilor noștri cît mai fidel complexitatea personalității artistice a marelui savant român, nu se poate epuiza în dimensiunile restrînsese ale unui singur articol.

Patrimoniul de cultură în domeniul muzicii rămas după moartea sa, clasificarea pe etape de elaborare a metodelor și studiilor de cercetare în vederea publicării, a cerut multe eforturi dublate de un sincer entuziasm din partea Emiliei Comi-

sel, eminent etnomuzicolog. Conferențiar la Conservatorul Ciprian Porumbescu din București, precum și cea a colegilor și prietenilor din restul Europei.

Multitudinea activităților sale desfășurate în prima jumătate a Secolului XX ca cea de: compozitor, pedagog, muzicolog, etnomuzicolog, colaborator la nenumărate reviste de specialitate din țară cît și de peste hotare, participant asiduu cu lucrări științifice la congresele internaționale de Muzicologie și Etnomuzicologie, Conferințe ținute la posturile de radio din diverse capitale europene, ca și prelegerile ținute la Sorbona, fără să mai amintim mun-

ca neobosită depusă în țară pentru Fundamentarea teoretică a Scolii naționale de compoziție, ca și concepția sa istorică, situându-l printre primi istorici moderni ai țării noastre, în ale cărui preocupări, fenomenele muzicii universale, beneficiază de o interpretare personală și deci «românească» așa cum relevă muzicologul Gheorghe Fircă în articolul – «Gîndirea istorică a lui C-tin Brăiloiu» (în Studii și Cercetări de istoria artei; seria Teatru, Muzică, Cinematografie din 1965 – vol. 12 M 2).

Caracterizarea personalității, a scripirii de inteligență, depănarea cu lux de amănunte al cercului întregii vieți, precum și prezentarea sistematică a metodelor de cercetare, stabilite, de o profundă capacitate de gîndire, originalitate în creație etc. – le găsim elucidate admirabil în prefața și traducerea celor patru volume intitulate «Constantin Brăiloiu – OPERE 8 în editura muzicală a Uniunii Compozitorilor din R.S. România respectiv: Volumul I din 1967, col. II – 1969/ voi. III-1974/ vol. IV-1979.

Editarea bilingvă a acestor volume, reprezintă efortul competent al fostei studente și aleasă colaboratoare a marelui muzician, care a știut să preia și să transmită cu multă dăruire și profesionalitate, generațiilor de studenți (din care fac parte și eu) pasiunea de cunoaștere a minunatului tezaur artistic «CREATORUL PLURAL» poporul (așa cum l-a denumit maestrul în operele sale).

Moștenirea valoroasă catalogată în mai multe etape de elaborare, pune în lumină concepția «Istori-co-Sociologică» a «Celui mai remarcabil cunoscător al folclorului românesc, unul din cei mai mari folcloriști ai Europei, cum îl clasifică Béla Bartok în «Legislation de Folklore musical», Geneva, 1948 p. 17 care a preluat începuturile timide ale înaintașilor săi, contribuind la valorificarea creației populare, printr-o pregătire multilateral muzicală achizită de la vîrsta de opt ani în Austria și Elveția (între anii 1901-1912), după care pleacă la Pa-

ris unde studiază compoziție cu A. Gédalge (1912-1914).

Intelectual de înaltă țință, cu capacități deosebite de analiză și sinteză, fin observator al fenomenelor muzicale în mediul social local, precum și cele de largă circulație, în care operează cu pasiune, înțelege, umanitate, emoționîndu-se de fîscare dată la descoperirea operelor de creație ale acestui isvor nesecat de frumos care este folclorul.

Din operele sale reiese clar, «dimensiunea și importanța științifică» a metodei de cercetare comparate, cu larg ecou în multe țări din Europa, Italia reprezintă prin cei doi cunoscuți etnomuzicologi Giorgio Matoleti (creatorul institutului de folclor al Academiei Santa Cecilia din Roma, cu care a studiat la cursul trienal de specializare intitulat – «Istoria Cîntecului Popular de la origini pînă astăzi» și cel al lui Diego Carpitella – directorul «Institutului de Tradiții Populare de pe lîngă Universitatea din Roma cu care m-am diplomat și colaborat pentru transcriere și analize de folclor comparat – după metodele lui Constantin Brăiloiu.

Cercetarea istorico-estetică comparată, devenită obligatorie în secolul nostru, a deschis largi posibilități de cercetare în rîndul etnomuzicologilor precum și celor interesați, a acestei științe umaniste.

Conținutul celor patru volume traduse: vol. I – «Versul Popular Românesc» (Le vers Populaire Roumain chanté) publicat în «Revue des études roumaines» 1954 Paris – Vol. II – «Folclorul Muzical» / tipărit după: «Folclor Musical Encyclopedie de la Musique – Fasquelle, Paris 1959) – Vol. III «Cronici» (articole publicate în Elveția, Austria și Franța 1911-1943). Vol. IV «Opere» (clasificarea lucrărilor de metodologie și a tehnicilor de cercetare care impun orientarea largă și complexă a interpretării fenomenului folcloric și a evoluției lui, reprezintă efortul predecesorilor și contemporanilor săi, mai cu seamă cea a lui Dimitrie Kiriack și Béla Bartok. Pentru înțelegerea fenomenului folcloric în toată complexitatea sa, Constantin Brăi-

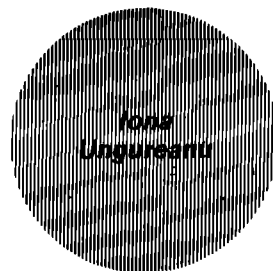
loiu a beneficiat de contactul cu școala de sociologie a lui Dimitrie Gusti, precum și influența renumitului sociolog român Henri Stahl.

Marele merit, așa cum relevă Emilia Comisei, constă în adîncirea teoretică și perfecționarea metodologiei de cercetare și interpretare a folclorului, situîndu-l printre cei mai de seamă specialiști ai Europei.

Criticul revistei «CANDIDE» scrie un articol elogios la apariția metodei de cercetare în anul 1931, 26.03 – PARIS – «Fericită Românie care practică un naționalism muzical atît de luminat și posedă artiști sensibili la frumusețea științifică a unor asemenea metode. Fie ca foarte remarcabila comunicare a lui Constantin Brăiloiu să servească drept pildă muzicologilor de la noi și să inspire dorința de a culege și ordona în aceeași timp, comorile trecutului nostru».

Visul lui Brăiloiu de a înființa un «Centru internațional de studii folclorice» într-una din țările Europei în care să se strîngă și să pună la dispoziția cercetătorilor întreaga documentare sonoră existentă, este realizat la Geneva la propunerea sa în 1944, unde împreună cu Directorul Muzeului de etnografie din Geneva, Prof. Kugen Pittard, pune bazele «Arhivei Internaționale de muzică populară» pe lîngă acest muzeu, trecut ulterior sub egida UNE-SCO.

În țară ca și în alte țări ale Europei operele lui C-tin Brăiloiu continuă să fie obiectul permanent al cercetătorilor, de specialitate, conștienți de necesitatea reeditării și conservării unui valoros patrimoniu de cultură.

prima antologia di poesie classiche latine di letteratura rumena

«Le lingue del Mondo» din Florența, unica revistă italiană de cultură lungvistică, în nr. 6 per noiembrie – decembrie 1983, publică sub semnătura profesorului Florea Firan, un articol ce semnaleză un aspect cultural românesc inedit și de o importanță majoră: descoperirea, după 230 de ani, într-una din bibliotecile Vaticanului, a manuscrisului primei antologii de poezie clasică latină din literatura română datorat lui Ioan Inocențiu Micu-Klein, a cărui activitate era cunoscută pînă acum numai sub aspect istoric.

Reproducem mai jos articolul:

Le lingue del mondo
Anno XLVII no. 6/1983, p. 497-500

Anche se per secoli le biblioteche della Città Eterna furono consultate ininterrottamente, ciò nondimeno esse continuavano a riservare sorprese costituite da ritrovamenti di documenti e manoscritti poco e per niente conosciuti. Non molto tempo fa ebbi il piacere di trovare, in una biblioteca romana un manoscritto romeno inedito, scritto 230 anni fa e che presenta un certo va-

lore letterario. L'opera appartiene a Inocențiu Micu-Klein (nato nel 1692 a Sadu Sibiu, Romania e morto il 23 settembre 1768 a Roma), nota personalità, distintosi nella lotta per l'emancipazione dei romeni della Transilvania al tempo dell'occupazione di questa regione da parte dell'Impero asburgico e principale precursore della Scuola Transilvana, nei suoi orientamenti caratteristici. Ciò provocò il suo esilio a Roma per il resto della vita.

Ioan Micu, che da monaco avrebbe assunto il nome di Inocențiu (Inochentie) e, diventato nobile, il cognome di Klein, fu eletto nel giugno 1728 dal Sindono della chiesa uniata, vescovo di Fagaras e, avuta l'approvazione della Cancelleria aulica di Carlo VI nell'anno seguente, prese possesso, con grande pompa, del seggio vescovile nel 1732. Ma quasi subito, con numerose memorie e basandosi su argomenti storici e giuridici – rialacciandosi alle idee dei cronisti romeni e del Principe Dimitrie Cantemir (spirito enciclopedico a livello europeo) enunciate nella Cronaca antica e

dei romani-moldavo-valacchi-chiese alla Corte di Vienna, con insistenza, uguali diritti «con le altre nazioni dello stato» per il popolo transilvano.

Fornendo la dimostrazione che la popolazione rumena è la più numerosa e la più antica di Transilvania, Ioan Inocențiu Micu-Klein pretendeva il rispetto del secondo «diploma leopoldino», contestato e reso vano dalla Dieta di Transilvania perché l'applicazione del diploma avrebbe permesso ai romeni l'uguaglianza di diritti con le altre nazionalità. Feramente convinto della necessità dell'elevazione culturale dei romeni, il vescovo trasforma la città di Blaj in una fortezza della cultura rumena: qui sorgono le prime scuole dei romeni uniati. In seguito, Mihai Eminescu il più grande poeta romeno, avrebbe fatto, nell'adolescenza il pellegrinaggio da Botoșani in Moldavia fino a Blaj dove, secondo lui, «naque il sole del romenismo».

A causa dell'atteggiamento politico di Ioan Micu, intransigente verso le manovre di Casa d'Amburgo e contrario alle nuri di catholicizzazio-

ne della popolazione romena, venne convocato dall'Imperatrice Maria Teresa a Vienna nel giugno 1744 e esortato a rinunciare alle sue idee. Inocențiu Micu-Klein, fidando nell'intercessione del Papa, si recò a Roma senza rendersi conto però che il Pontefice era legato a Casa d'Austria: perciò fu costretto a rimanere in esilio a Roma fino alla morte che avvenne il 23 settembre 1768.

Durante il periodo del suo lungo esilio a Roma, Ioan Inocențiu Micu-Klein si dedicò per quasi otto anni alla compilazione di una antologia di poesie classiche latine, prima opera del genere nella letteratura romena, rimasta ignota fino ad oggi.

Il manoscritto, conservato in condizioni eccellenti è composto di 367 pagine (formato 18/23) e scritto in latino con inchiostro nero si intitola «Fiori raccolti di poeti celebri...» in originale, «*Illustrium poetarum flores collecti, Selecti, et in locos communes redacti digert et ordine seguente descripti per me Ioannem Innocentium Klein L.B. da Szad. Eppum olim Fagarasiensem in Transylvania Dum in hac Alma ac Celebevima Capitali mundi Urbe Roma detiner incipendo ab Anno Christo 1753. «Sulla stessa pagina, «Catalogus poetarum illustrium...». Esso elenca 25 poeti classici latini dalle cui opere vengono selezionate i vari poemi: Virgilio, Orazio, Ovidio... Il manoscritto fu compilato nei primi otto anni dell'esilio e ciò è dimostrato dall'annotazione: «Finis 1753, 2, aprilis».*

Un appunto che precede il manoscritto precisa che l'opera fu lasciata in eredità da Ioan Inocențiu Micu-Klein al nipote, anche lui chiamato Ioan Micu con cui divise l'esilio negli ultimi anni di vita: dal nipote, passò poi nella collezione dell'Ordine di San Basilio il Grande, Congregazione rutena.

Scegliendo i 25 autori illustri, Inocențiu Micu segue il criterio morale della scelta dei versi riportati e i richiami vengono disposti in ordine alfabetico dei termini in base al loro significato etico della struttura-titolo. Segue il commento dell'autore

dell'antologia, il nome dell'autore e dell'opera dal quale viene riportato il brano ed il testo.

Nella selezione letteraria domina il concetto di patria, giustizia, libertà, lavoro, tempo... come un riflesso degli insigni valori che guidarono tutta la vita di Ioan Inocențiu Micu-Klein.

Nella compilazione dell'opera Micu-Klein svolse un lavoro lungo, da erudita. I «Fiori raccolti di poeti celebri...» è dunque la prima antologia della letteratura romena realizzata da Inocențiu Micu-Klein e una selezione impressionante della poesia latina nei suoi aspetti più caratteristici.

Poiché si tratta della prima comunicazione da noi fatta su questo manoscritto, può forse interessare anche la storia del documento: il manoscritto del celebre vescovo romeno fu donato il 20 marzo 1769, dal nipote, barone Giovanni Klein a padre Ignazio Wolodsko, Procuratore dell'Ordine Basiliano e della mitropolia di Kiev a Roma (1760-1772), allora dislocata presso la chiesa dei SS. Sergio e Bacco (Chiamata anche Madonna del Pascolo).

Quando nel 1829 morì l'ultimo Procuratore, la Russia zarista che perseguitava l'Ordine non permise l'invio di un altro Procuratore. La congregazione de Propaganda fide, da cui dipendeva l'amministrazione della Procura presso detta chiesa, prese in custodia, nel 1829, solo l'archivio del Procuratore (20 volumi di documenti raccolti fra gli anni 1639-1829). Ma quando fu accertato che col tempo sparivano anche i libri della biblioteca, l'amministratore fece portare nella sua sede (nel 1869) i libri che ancora rimanevano. Il catalogo dei libri presi in custodia della Propaganda nel 1869 si trova oggi nell'archivio della stessa Congregazione (Fondo Congressi, Ospizio dei Ruteni, vol. 2, fogli non numerati). Purtroppo i manoscritti che si trovano nella biblioteca non furono elencati.

Nel 1897 fu costruito nel luogo dell'antica Procura, presso la Chiesa dei SS. Sergio e Bacco, il Collegio Ruteno (Ucraino). In quell'anno

la Congregazione della Propaganda restituì l'archivio al Procuratore P. Basilio Levycky e la biblioteca al Collegio. Nel 1904 l'archivio del Procuratore fu portato a Leopoli, dove probabilmente si trova ancor'oggi (cf. la descrizione nell'Analecta O.S.B.M., vol. 2-9).

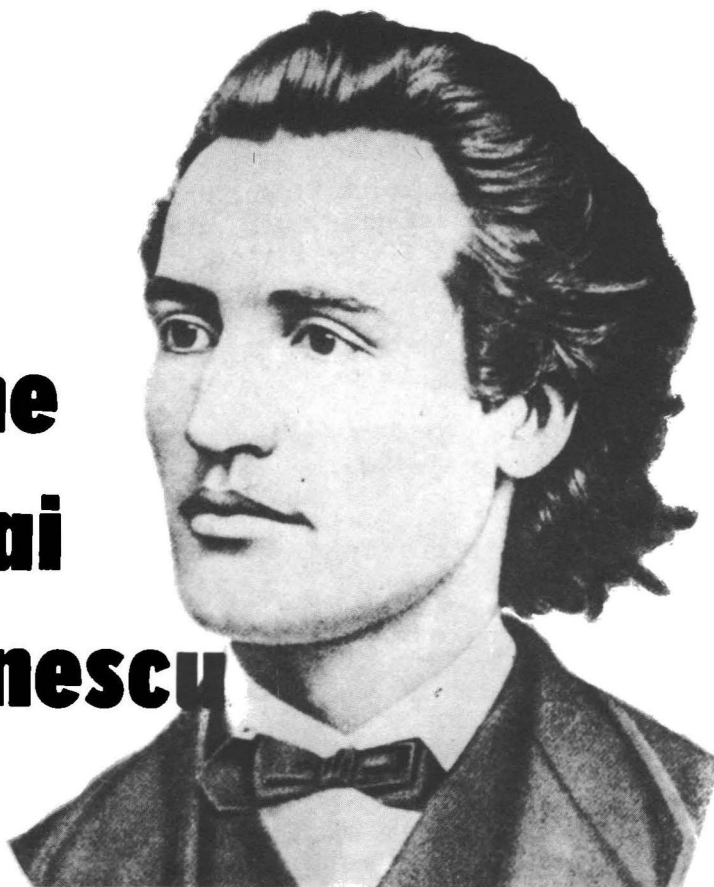
Nel 1932 il Collegio Ruteno (Ucraino) si trasferiva nella nuova sede sul Giannicolo, lasciando l'antica casa del Collegio alla Curia Generalizia dell'Ordine Basiliano (che aveva ivi i suoi Procuratori del 1639-1829). I libri che non portavano nessuna firma furono assegnati al Collegio e quelli che portavano i nomi dei Basiliani o il timbro dell'antica Procura, alla Curia Gen. Basiliana. Così il manoscritto del vescovo Innocenzo Micu-Klein finì nell'archivio dell'Ordine Basiliano si trasferì nell'Aventino «Via San Giosafat, n. 8 e con essa, il manoscritto di Micu-Klein.

Il manoscritto originale venne messo a nostra disposizione con molta amabilità da Padre Porfirio Pidrucnyj, coordinatore dell'Archivio della Curia Generale dell'Ordine Basiliano di San Giosafat. Non molto tempo fa, un microfilm (n. 312) del manoscritto fu depositato presso la Biblioteca Apostolica Vaticana, Biblioteca S. Basiliano Magno, Sala Manuense, segno dell'importanza dell'opera.

Nella chiesa Sergio Ivacca (Piazza Madonna dei Monti n. 3, parrocchia degli ucraini cattolici della Madonna del Pascolo) si trova una iscrizione sepolcrale di Micu-Klein, sepolto nella chiesa dei Santi Sghegi e Bacco: «A colui che lottò e soffrì per la sua gente, Inocențiu Klein Micu. Soc. delle tombe degli Eroi, 1923».

il nome mihai eminescu

Cosa significa un poeta nazionale?

Come si spiega l'energia interna di un poeta che s'impadronisce della lingua, della terra e del destino del suo popolo, per esprimere i desideri, i sogni o le sofferenze degli altri e di tutti?

Che alchimia segreta fa sì che un corpo può simbolizzare l'ideale di bellezza di un popolo che riconosce la sua propria immagine fisica e morale nel volto giovane del suo poeta nazionale? E non per caso il genio nazionale giovane si distingue tra i suoi contemporanei per la purezza delle linee geometriche del volto, per la limpidezza della fronte e degli occhi, per l'armonia tra la bellezza interna dello spirito e la bellezza del volto.

Che irripetibile e arcano cammino degli astri ha deciso la nascita di un'anima che regola la sua propria vita effimera secondo la vita eterna del suo popolo?

Che miracolo irreversibile di un

luogo ha levato nella luce il martire di un popolo?

Queste domande e tante altre mi vengono nella mente pensando a ciò che significa per i romeni il nome di Mihai Eminescu.

Può darsi che Eminescu sia diventato il poeta nazionale mentre giovanotto di 16 anni cominciò a misurare con il proprio passo la terra della patria. Il famoso vagabondaggio della sua infanzia, quando lasciava la casa dei genitori per una capanna di contadini o di pastori in montagna era l'istinto quasi mistico di identificarsi con la gente semplice della terra, poiché ovunque nella sua opera «soffia l'aria della patria» («adie aerul de țară»).

Ragazzo di scuola a Cernautzi, giovanotto con un sacco sulle spalle e un bastone in mano, quando andava a Blaj o «la piccola Roma», luogo di pellegrinaggio dei romeni, e anche più tardi quando era ammalato a Bucarest, Eminescu ha camminato sempre a piedi, «cutreie-

rînd», girando per tutto il paese, i colli, le vigne e i boschi.

Si potrebbe dire che il primo gesto simbolico del genio nazionale è quello di dare tramite il suo corpo e il suo spirito l'unità del sentire del suo popolo. Tanto è vero che descriveva a piedi tutto il territorio della patria, dalla Bucovina del nord in Transilvania e poi a Bucarest dove l'ha incontrato Caragiale è un gesto rituale di prendere in possesso affettivo l'immagine fisica del suo paese. Ciò ricorda da vicino Dante, il primo grande medievale che non cessa più di diventare il nostro contemporaneo e che ci ha lasciato nella *Divina Commedia* l'immagine dell'Italia con le città, i costumi, i mestieri, i cibi specifici, il suono della lingua, le parole utilizzate, i palazzi, le fortezze, il commercio, i vestiti, la moda.

La forza del genio nazionale che dà tramite la sua voce e il suo corpo l'unità geografica e linguistica della patria si verifica nel caso di Dante che nel suo esilio girando tutta l'Italia ha portato con sé la lingua volgare, illustre e nobile, poiché parlava per tutti.

All'unità del territorio misurato con il passo Eminescu aggiunge l'unità dello spirito, quando scrivendo da Cernautzi, cioè «din străinătate», pubblica per la prima volta nella «Famiglia» di Vulcan, dunque in un altro luogo dove i romeni anche in gran numero non si sentivano «a casa». Dalla prima poesia pubblicata il 25 febbraio-9 marzo 1866 *De-aș avea (Se avessi)* al canto di addio *Alla Bucovina* si chiude il cerchio dell'infanzia per aprirsi quello del suo destino: «ca să cînt în lume/Să-mi visez o soartă mîndră de-al meu nume/Si de steaua mea» («di cantare nel mondo/Di sognare un destino fiero del mio nome/E della mia stella»).

Parole profetiche di un giovane genio profetico che poteva indovinare con tanta chiarezza il suo destino orfico inteso come assoluta volontà integrativa. Vivere, pensare e cantare in un modo integrale significa ricreare con la sua individualità la totalità e l'unità cosmica.

Leggere e contemplare oggi i grandi poeti romantici, e penso a Novalis, Hölderlin, Leopardi, Byron, Shelley, Eminescu, è un atto d'obbligo, poiché viviamo un tempo tutto spezzato, frammentato, moltiplicato, simultaneo. Il nostro orizzonte temporale è sia accelerato, affrettato, sia ridotto, diminuito, scarso; ciò che manca è sempre la dimensione cosmica del tempo inteso come nelle colture arcaiche, e cioè eterno nella sua capacità di rinnovarsi in un modo ciclico.

Per cui, «cantare nel mondo e sognare un destino fiero del suo nome e della sua stella» sembra l'effigie del poeta nazionale giovane cosciente del suo cammino futuro, risucchiato dalla sete mistica di conoscere, dall'entusiasmo e dalla chiaroveggenza della sua parola. Il sentimento che non appartiene più a se stesso ma agli altri, stendere le sue radici lontano nel passato e anche più lontano nel futuro, cambiando la storia letteraria prima di lui e marcando i suoi contemporanei e le generazioni successive nella misura in cui insegna loro a denominare l'universo come lui, parlare come lui, sentire come lui, vedere come lui, amare la patria e la natura come lui, tutto questo si riduce a un nome *Mihai Eminescu*, intraducibile in se stesso in quanto si identifica, o per meglio dire si cancella dietro il nome del suo popolo.

Un nome che possiamo solo approssimarlo, mai conoscerlo fino in fondo *Mihai Eminescu* non cessa più di diventare *Mihai Eminescu*, mentre noi stessi tramite la sua voce e le sue parole diventiamo più romeni e nello stesso tempo più universali. I poeti nazionali sono i grandi santi dell'umanità.

Octavian Goga

Anul în care s-a născut Octavian Goga, 1881, dintr-o familie de preoți din Rășinari, era tocmai anul în care conferința partidului național desfășurată la Sibiu cerea autonomia Transilvaniei, ripostînd astfel dualismului austro-ungar.

Cererea era într-o totală îndreptățită, căci românii din aceste locuri, ca și din celelalte două provincii mari, Valahia și Moldova, sînt urmașii de drept ai dacilor și romanilor de aproape două mii de ani.

Micul Octavian vede lumina zilei în mijlocul unor țărani romani liberi, cu obiceiuri străvechi și port național, conștienți de romanitatea stirpei lor. Copilăria poetului se leagă în ritmul doinelor și al baladelor, învăluită în basme și legende, iscusit povestite de țărani. Acum vom înțelege mai bine de ce plecarea la liceul ungeresc din Sibiu, ruperea de familie și de satul natal, au deschis în sufletul lui Goga o rană ce se va adînci ulterior tot mai mult și care va marca puternic poezia lui:

«De cînd te-ai smuls de la bătrîna vatră,

Din casa cu șindriile acoperită,
De-atunci începe moartea-ți nesfi-

rișită». (Agonie) iar.

«De ce m-ai dat de lîngă voi» străbate ca un lait motiv poezia de înstrăinare.

Era școlar cînd represiunile imperiului împotriva naționalităților așazise tolerate crescînd tot mai mult, o delegație numeroasă de intelectuali și țărani pleacă în 1892 la Viena pentru a duce împăratului Francisc Iosif I doleanțele politice, culturale și economice ale românilor din Transilvania, adunate într-un memorandum. Însă împăratul nu-i primește și această acțiune se încheie cu ani de închisoare, după un răsunător proces la Cluj, în 1892. Românii rămîn în continuare «...fără crezămînt/La Dumnezeu acolo-n cer/Si la-mpăratul pe pămînt»/pînă și Olul suferă de această nedreptate:

«Neputincios pari și tu astăzi/Te-ancins cu lanțuri împăratul» (Olul).

În clasa a VIII-a, în urma unui conflict cu profesorul de istorie, care urmărea să-și deznaționalizeze pe elevii români, Goga este silit să părăsească liceul din Sibiu, dar este compensat de norocul de a ajunge la liceul românesc din Brașov, cetatea primelor tipărituri

în limba română. Aici întâlnește profesori entuziaști, fruntași ai mișcării culturale a românilor ardeleni, care îl vor aprecia în curînd pentru versurile sale îndrăznețe, protestare.

Primele poezii, publicate mai ales în paginile «Tribunei» din Sibiu sînt tributare lui Eminescu, Coșbuc, St.O. Iosif, cum spune însuși Goga: «Era epoca post-eminesciană, cu atmosfera ei de foaie veștedă și boli închiupuite. Eram firește și eu atins de suflarea de foc a lui Eminescu».

Curînd însă va sparge vraja tirnică a versului eminescian și, cu verb clocotitor și profetic, cu versul ca o trîmbiță destinată a deștepta sufletele «amorțite în indiferență sau în suferință» (Isabela Sadoveanu), însuflețind și îmbărbătînd conștiințele, va indica o nouă cale în literatură, aceea a salvării naționale.

Ce se împlinse cu acest tînr mărunțel, blond, cu linii fine delicate, cu înfățișare lirică? Ce se ascundea în el?

Era tocmai începutul de veac douăzeci. Goga, împreună cu alți tineri ardeleni, descindea la Universitatea din Budapesta. Acum încep revizuirile literare: «Mă gîndeam la o literatură care răscolește și propagă marile adevăruri... Imi ziceam acolo, pe malul Dunării: eu aici nu sînt decît un exilat. Sufletește trăiesc acolo, la mine în sat. Literatura mea deci trebuie să vie de acasă».

Si, într-adevăr, primul volum «Poezii», apărut în 1905, rod al unei asidue activități în cadrul Societății literare «Petru Maior», avînd ca publicație revista «Luceafărul», și, firește, rod al talentului excepțional poate că ar fi trebuit să se intituleze semnificativ «Acasă».

După absolvirea facultății de literă din Budapesta, primește o bursă și merge la studii la Universitatea din Berlin. Aici îl cunoaște pe Vasile Pîrvan, viitorul lui prieten, întemeietorul și primul director al Academiei Române la Roma.

Ca orice român cu sînge latin în vine, simte chemarea fascinantă a spațiului italic și în această pe-

rioadă vine pentru prima dată în Italia într-o călătorie de două luni, la Milano, Florența, și Bologna. «A lui Leonardo vreme/Glasul farmecelor aduse/Vine pururi să mă cheme». Mergînd prin locurile evocatoare ale trecutului monumental sau atras de vraja artei Renașterii, el este ispitit de tulburătoarea și «minunata lume moartă».

La Berlin, Goga a urmat și cursurile de istorie, conștient fiind că «Noi nu ne cunoaștem trecutul, că ni-l acoperă acei care se tem, că de ne-am cunoaște trecutul ne-am pierde mai bine chemarea prezentului și atunci s-ar începe înfricoșatul ceas al răsplății de veacuri».

Pe zi ce trecea, tînrul devenea nu numai un fruntaș al mișcării culturale și literare, ci și o personalitate politică de prim rang: se concentra în versurile lui tot mai mult idealurile de dezrobire națională ale poporului român din Transilvania.

Consecvent acestor idealuri, poetul face din propriul lui glas un glas colectiv al versului de unitate națională ca voce a unui întreg popor care, revăzîndu-și trecutul istoric, descoperea că s-a născut cu pumnii strînși, gata de luptă.

Poezia care deschide volumul de debut, intitulată «Rugăciunea» are valoarea unui adevărat program poetic. Într-un limbaj oracular, visionar specific, poetul se adresează Divinității, depășindu-se pe sine ca individ: Alungă patimile mele,

Pe veci strigarea lor o frînge

Si din durerea altor inimi

Invață-mă pe mine-a plînge

Nu rostul meu de-apururi pradă

Ursitei mastere și rele,

Ci jalea unei lumi părinte,

Sa plîngă-n lacrimile mele.

Mai departe poetul spune:

«Dă-mi viforul în care urmă/Si gem robiile de veacuri», «In suflet seamănă-mi furtună» pentru a da glas de aramă «cîntării pătîmirii noastre».

Pe bună dreptate a fost numit de C. Stere «poetul pătîmirii noastre» deoarece Goga a evocat o lume îndurerată, plină de suferința dublei dezmoșteniri, de țară și de drepturi.

Tărani din Transilvania care au

rămas în același spațiu geografic tradițional al strămoșilor, au fost admiși în imperiul habsburgic ca robi și clăcași pe pămînturile grofiilor, fiind «oștenii fără nume/ce duc războiul mare-al tuturor» (Clăcașii). Într-o asemănare izbitoare cu Ada Negri, care în poezia «Vaticinio» vede în copilul proletarului, rămas orfan, poetul-profet al viitorului. Goga descoperă în copilul alăptat la muncă, în cîmpul ars de soare, pe judecătorul ceasului de mîine.

Într-adevăr, însuși Goga recunoaște «o înrudire cu poezia Adei Negri, care însemnează o răscolire de frămîntări a sufletului italian, o răscolire a tuturor elementelor care reprezintă principiul de suferință și de muncă: «Tempesta și Fatalită»». Transpunînd ideea din ambiția proletarilor uzinelor italiene în aceea a proletarilor agricoli romani, Goga realizează un impresionant poem liric-social de dimensiuni naționale.

Cîntecul liric de cea mai autentică structură eminesciană prin convertirea în elegie socială și națională îl înobilează pe Goga și-l face să se desprindă din pleiada epigonilor eminescieni și să-și exprime propria personalitate artistică.

Aceasta se datorează legăturii sale organice cu lumea satului: «La voi aleargă totdeauna/Trudit-mi suflet să se-nchine», căci «Din cauza voastră, unde-n umbra/Plîng doinele și rîde hora,/Va străluci odată. Norocul nostr-al tuturor (Plugarii).

Goga se întâlnește pe cărările poeziei sociale, cu un alt mare exponent al liricii italiene: G. Condi. Drept cum acesta face personaj principal din rîul Clitumno, care întruchipează istoria zburcîmă a poporului italian, Octavian Goga personifică Oltul, rîul mare care unește Ardealul cu Valachia, traversînd Carpații, rîul care a fost martor istoriei noastre oglindite în viața omului simplu. Oltul capătă personalitate umană, se integrează firesc în rosturile vieții și ale istoriei naționale.

În cetățuia ta de apă

Dorm cîntecele noastre toate

Si fierbe tăinuța jale

A visurilor sfârșimate.

Ineditul soluției propuse în versurile finale, cu putere de blestem, are o forță deosebită de sugestie: «Dar de ne-am prăpădi cu toții/Tu, Oltule, să ne răzbuni,

Să verși păgîn potop de apă», iar

Tărîna trupurilor noastre

S-o scurmi de unde ne-ngroapă

Si să-ți aduci apele toate

Să ne mutăm în altă țară!».

Dovadă de felul în care masele au asimilat opera lui Goga, considerînd-o un bun propriu, stă poezia «NOI». Scrisă inițial ca o «carte» de vizită trimisă în primul număr al revistei «Luceafărul» reginei – poete Carmen Sylva pentru a-i atrage atenția asupra grupului de tineri români aflați la studii în Budapesta, poezia a avut o largă circulație, cu semnificații mult mai adînci, decît un omagiu, devenind, sub titlul «la noi», oglindă a sufletului românesc.

Una dintre cele mai armonioase poezii ale lui Goga: Este suficient să parcurgem cîteva versuri pentru a ne convinge.

La noi sînt codri mari de brad

Si cîmpuri de mătăsă

La noi atîtea fluturi sînt

Si-atîta jale în casă

Construită cu multă artă ideea contrastelor – natura cu armonia și frumusețile ei, pe de o parte, iar pe de altă parte, jalea adîncă a unui popor asuprit –, se remarcă un mare echilibru, tensiunea ideii trecînd cînd la un capăt, cînd la altul al balanței lirice ajungînd la descărcarea din final, cu vibrații pe cordele unui tragis profund:

Avem un vis neîmplinit,

Copil al suferinței,

De jalea lui ne-au răposat

Si moșii și părinții...

Din vremi uitate, de demult,

Gemînd de grele patimi,

Deșertăciunea unui vis

Noi o stropim cu lacrimi»

Aceste versuri seamănă cu un cor solemn din tragedia antică.

Departe de a avea stidențe de disperare, ele exprimă un sentiment de siguranță în legătura indestructibilă a sufletului românesc transilvănean cu solul, o candoare

a resemnării firește în fața destinului și a istoriei care te duc cu gîndul la concepția de bază a bijuteriei folclorului nostru «Miorița».

Intrarea în arena politică cum spuneam devine pentru Octavian Goga o problemă de conștiință, astfel că începe să activeze în Partidul Național Român. Continuă amplă campanie de luptă, pe care o începuse în coloanele «Luceafărului» pentru ideea națională în revistele «Tribuna», «Românul», «Tara noastră», ultima avînd rolul de a transpune în practică ideile sale cu privire la ridicarea socială și culturală a țărănimii prin apropierea de nevoile țăranului și ridicarea unei clase de conducători devotați și sinceri, ieșiți din popor, care să ducă înainte opera de solidarizare națională.

Opera lui poetica vine în întîmpinarea acestei idei prin descrierea colectivității rurale românești, cu puternică tradiție, guvernată de legea veche, stramoșească, solidară în fața aceluiași destin istoric «Focul mare al dragostei de lege» ca «prin potopul veacurilor negre» a luminat «cărările pribeg» a dat poporului credința în propria lui valoare și de aceea toți la «ceasul poruncit», «așteantă să se nască/ un tînăr crai coborîtor/Din legea românească» pentru a împlini destinul istoric.

Universul sătesc al lui este presărat cu figuri familiare copilăriei și adolescenței, pe care poetul le ridică la rang de arhetipuri lirice: tatăl, mama, bunicul, bunica, dascălul, preotul, lăutaru crîșmarul etc. Acestea pun în evidență sufletul colectiv în ceea ce are el mai particular, căci, spune Goga mai tîrziu, «Am privit satul și l-am despicat programatic, dîndu-mi seama că el e cel mai mare rezervor de energie națională».

Dascălul, «ca un sfînt dintr-o icoană veche», dascălița «a vremii noastre dreaptă muceniță», preotul satului «Drept-vestitorule apostol/Al unei lumi ce va să vie», lăutarul, la cărui cîntare «plînge-vor frații de-a lege» au găsit în pana lui Goga culoarea cea mai potrivită pentru a se întrupea în portrete de o rară

frumusețe morală și artistică.

Evenimentele din sat sînt cunoscute de toți locuitorii lui și toți iau parte, după împrejurări, la ele. Astfel, toți știu că «Radu Roată pleacă-n lume, cu scrisoare la mpăratul» să ceară dreptate pentru că i-au luat pășunea domnii, fără lege și-ntrebare» (De demult).

Toți o compătimesc pe biata Mura, nevasta lui Laie Cioru, pentru sărăcia în care se află: «Ce viață fără milă... Lîngă mort la căpătii/l-a fost dat să ardă-n casă luminarea cea dintîi» (A murit).

La înmormîntarea lui Laie, lăutarul, cei care îl conduc pe ultimul drum îi spun ce să facă în cer:

«Si să cînti un cîntec taie,

Dum se cîntă în sat la noi,

Cînd se tîngue ciobanul

După turma lui de oi» (La groapa lui Laie)

Altă dată, «se bucură tot satul/Vin feciorii din cătănie/Sprinten tîrîie tilinca/Si-i atîtă veselie» (Cade-o lacrimă).

În clipele de răgaz, locul de întîlnire al bărbatilor din sat este «Sus la cîrciumă-n Dealu-Mare», unde «zice/Din lăută Laie Cioru». De o cămașă cu alțiță/Si de-un drac cu ochii vineți./De-o Aniță cîrciumărița».

Aici vin cetățenii să mai povestească:

Măi crîșmare Neculaie,

Ce mai zici de lumea asta?

dumnezeu să-ți ție vinul,

Si norocul și nevasta»

Ba stau de vorbă și cu preotul:

«Bea și dumneata, părinte,

Dumnezeu să-ți ție darul.

Să mai poți ceti spaltirea

Si să poți goli paharul»

Aici își varsă focul cei cu «Dragoste în vină./Dragoste bolnavă, Cupă de lumină./Cupă de otravă./Cine mi te-a dus la buze, cupă de otravă?» sau ajung la grea tristețe: Dorurile mele/N-au întruchipare./Dorurile mele-s/Frunze pe cărare... spulberate și strivite frunze pe cărare».

Aici e locul în care se află toate secretele: «Lună, lună, stea vicleană./Neam de fire de vadană./De ce dorurile mele/Spusu-le-ai

la stele?» și chiar și că «Vezi, multe păcate/Sînt pe lumea asta, lui Ion Crișmarul/l-a fugit nevasta./Mi se pare cu vîtaful i-a fugit nevasta» (Ion Crișmarul).

Volumul de debut cîștigă de la început admirația cititorilor aplauzele criticii și consacrarea Academiei făcînd ca satul transilvan să intre pe poarta victoriei în poezia românească.

În anii neutralității, 1914-1916, Goga a fost alături de Take Ionescu, Nicu Filipescu, părintele Luca-ci, Barbu Delavrancea și alții, un înflăcărat militant pentru intrarea României în război de partea Antantei:

«Cînd întreg pămîntul se va prinde-n horă,

Cine ți-o fi frate, cine ți-o fi soră,
Cine ți-o fi soră.

Tară fără prieteni, țară neutrală!»
(Tara mea de suplet).

Acum vedea momentul potrivit pentru a încerca înlăturarea jugului austro-ungar și întregirea țării:

Veniți, Veniți!... Căci adevăr zic voua:

Ori vă mutați hotarul mai departe

Ori veți muri cu trupul frînt în două!»

(Latinitatea strigă din tranșee).

În iarna din 1916/1917, cînd pămîntul Moldovei era răscolit de lupte și înțesat de morminte – «Nu mai sînt șesuri netede în țară/Căci pretutindeni au crescut movile/...Morminte multe și nemîngiate» (De profundis) –, cînd «trece moartea în goană» (Afară trece moartea), cînd «strigă brațele trunchiate» și «plîng picioarele de lemn» (Vorbesc tăcerile), Goga îmbracă uniformă de simplu soldat. Prin ziarul «Romania», organ al apărării naționale, la care au colaborat mai toți scriitorii vremii el îi îmbrățișează atît pe soldați, cît și pe civili cu verbul lui incandescent.

Atunci în momente deosebit de grele, cînd românii au rămas singuri în fața dușmanului cu o parte din țară ocupată. Goga declară solidaritatea naturii cu sufletul poporului «De peste granița cea nouă./ Ca o sălbatică urgie./Stigînd spre țarina

Moldovei,/Un munte s-a pornit să vie/...Si va să-nsemne cronicarul/A-tunci ô zi vijelioasă/Ceanlăul n-a rămas la dușmani./Ceahlăul s-a întors acasă (Ceahlăul).

După ce România a fost obligată să semneze pacea separată de la București din mai 1918, se impunea ca o necesitate, menținerea unei atmosfere favorabile în țările Antantei. Grupuri de români acționau în acest sens în Statele Unite, Italia, Franța, Anglia și în alte țări. Goga trece din nou în prima linie de luptă și inițiază o largă mișcare în favoarea României la Londra și Paris, fiind unul dintre vicepresedinții Consiliului național pentru unitatea românilor.

După Adunarea de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918, care a proclamat unirea Transilvaniei cu patria-mamă, Octavian Goga a primit, pe rînd, mai multe funcții, demnități în conducerea de stat, pînă în anul 1927: (membru al Consiliului dirigent la secția Propagandă, ministru al Instrucțiunii și cultelor în guvernul Vaida, ministru de stat, ministru al Cultelor și Artelor și ministru de interne în guvernul Averescu). Afețiunea generală a crescut atît de mult, încît la împlinirea vîrstei de 50 de ani, Goga a fost sărbătorit la proporții naționale, fusese ales membru al Academiei Române încă în 1923, era un poet național, care publicase mai multe volume (Poezii 1905) – Ne chiamă pămîntul-1909. Din umbra zidurilor 1913, Cîntece fără țară 1916) fiind distins în 1924 cu Premiul național de poezie, publicase volume de proză în special de publicistică (Însemnările unui trecător 1911, Strigăte în pustiu 1915, Mustul care fierbe 1927), două piese de teatru, Domnul notar 1914 și Meșterul Manole 1927, evocări ale unor personalități literare, culturale și politice, Precursori 1930.

Întrebat dacă îi pare rău că împlinește 50 de ani, Goga a răspuns «Sigur, vremea trece, și pe la tîrgurile noastre, în zilele de bilci, se vinde o cunoscută litografie intitulată «Scara vieții». La cincizeci de ani, te arată în vîrf cu o pălărie în mînă,

salutînd; de aici omul coboară». În răspunsul său, poetul fusese vizionar și pentru sine, căci de acum înainte va coborî vertiginos această scară, atît în sensul că va mai avea puțin de trăit, cît și într-un sens de alunecare morală, lăsîndu-se tot mai mult acaparat de o activitate politică nefastă și compromițătoare.

Astfel, s-a despărțit de Averescu, s-a aliat cu A.C. Cuza, șeful Partidului Național Creștin cunoscut naționalist și antisemit și pentru scurt timp a condus guvernul din 1937-1938, imediat premergător dictaturii regale. Obligat să-și dea demisia, s-a văzut trădat și alungat de la putere.

Părăsit și singur, cu o veche boală ce i se accentuase, pleacă la Viena, unde însă nu stă mult, căci primăvara transilvăneană îl cheamă înapoi, în primele zile ale lunii mai.

În 7 mai 1938, în urma unei congestii cerebrale, a murit la Ciucea. Ultimul manuscris este o foaie alba pe care scrie un singur cuvînt, «Dragă» – se voia a scrie către soție, care se afla în acel moment la București.

Mai tîrziu, rămășițele marelui defunct au fost aduse de la cimitirul Bellu din București și reînhumate în cripta pe care soția poetului, a decorat-o în boabe de mozaic adunate cu mîna sa proprie, lîngă castelul de la Ciucea.

Astfel, unul dintre cei mai mari fii ai Ardealului, în somnul lui de veci, la hotarul de vest al țării, veghează ceea ce a cîntat în versurile sale ca ideal al poporului: România unitară în granițele etnice.

La prima domenica dopo Sant'Elia, il padrone delle piogge, è un giorno speciale per la gente che vive da secoli sparpagliata nelle montagne dei Carpati occidentali. Si potrebbe dire, in termini moderni, il giorno della gioventù, perché ai giovani è dedicato, per un scopo ben definito: quello di farli conoscere a scopo di matrimonio.

Tutta la famiglia partecipa a questo speciale evento, senza risparmiare né fasto, né allegria.

E la fiera delle ragazze!

Il monte Găina è il punto di incontro e nessuno ricorda quando vi fu fissato il primo. Ogni anno arrivano puntuali a compiere ciò che i nonni e i genitori, hanno verificato come buona cosa, la mirabile continuità di una razza vigorosa.

Le ragazze si portano appresso ricchi carri pieni di dote: bauli gremiti di corredi lavorati dalla futura sposa, nei lunghi, gelidi inverni.

Tessitura, confezione, ricamo, sono effettuati da essa, adoperando le materie prime alla portata di mano: lana, canapa, lino.

La qualità e la quantità del corredo, che verrà esaminato nei minimi particolari con vera perizia, ma senza malizia, come si deve fare per una cosa seria, danno l'immagine essenziale della aspirante al matrimonio.

Una futura madre di famiglia deve sapere tessere vestiti per ogni stagione ed occasione, ma questo non basta; la vita si deve svolgere in un ambiente accogliente. Le graziose casine costruite in legno, dai

mariti saranno addobbate con preziosi tappeti da parete fatti al telaio, che portano in casa, anche d'inverno, il miracolo di una breve estate.

Molte volte, il matrimonio si combinava senza troppi preamboli ed il carro, al ritorno, seguiva un'altra strada, accompagnato dalle rituali lacrime della giovane sposa.

Il pianto è un elemento di nostalgico ricordo che sottolinea il passaggio dallo stato di ragazza, a quello di responsabile maturità della futura sposa. Quel pianto non è dolore e non è gioia; è una presa di coscienza ed è anche pudore, ma non è mai segno di debolezza, poiché è difficile vedere queste brave montanare piangere per futili motivi. Per l'occhio inesperto può essere assai strano vedere queste belle fanciulle, drappate nei loro meravigliosi costumi che esaltano le sculturali forme, asciugando fiumi di lacrime.

Bisognerebbe vederle la sera precedente alla festa, quando, con la speranza nel cuore, si preparano corpo e anima per il grande avvenimento. Queste agili creature feriscono i loro bei ginocchi in omaggio ad una fede che racchiude il più bel simbolo della loro fermezza.

La tradizione vuole che ogni ragazza che spera di trovare marito, salga la montagna carponi (in coate si in genunchi) e nessuna si sognerebbe di arrivare in cima a piedi. L'arcana gologota dei Carpati è la dura e sanguinante prova della loro forza fisica e spirituale.

Le slanciate creature di apparenza fragile, disegnano così il preludio alla nuova vita che scorrerà serena, ma non per questo, senza asperità.

Taia Preda

... din viața asociației «dacia» și a a.c.i.e.r.

Evenimentele de la 1 Decembrie 1918 și 24 Ianuarie 1859, acte de deosebită semnificație pentru istoria poporului român, adevărate pietre de hotar care au condus la împlinirea visului de milenii al Românilor de pretutindeni – făurirea României Mari au fost sărbătorite într-o numeroasă prezență a membrilor asociației «Dacia» din Roma și Comunității ortodoxe române de la Milano, în luna ianuarie 1984.

În cadrul unor manifestări festive care s-au bucurat de o largă participare a românilor stabiliți în cele două zone italiene și a unor cetățeni autohtoni, eminenți istorici și cercetători, profesorii DOMENICO CACCAMO de la Universitatea din Roma, ADOLF AMBRUSTER de la Universitatea din Tübingen (R.F. Germania) și LAURO GRASSI de la Universitatea din Milano au subliniat în cadrul conferințelor prezentate, importanța acestor două evenimente istorice, încadrate în contextul european al vremii și semnificația desăvârșirii statului național unitar român pentru configurația Europei moderne.

Aceste conferințe au fost urmate de un program artistic susținut de soprana de prestigiu internațional VIORICA CORTEZ și profesoara VALENTINA SCOPEL TIPURITA, care au interpretat cu virtuozitate piese din repertoriul clasic și folcloric românesc.

– La 9 aprilie 1984, Asociația «Dacia», a organizat la Roma o manifestare culturală cu o participare numeroasă în cadrul căreia conoscutul profesor universitar și poet de origine română MICHEL STERIADE din Belgia, președintele Asociației culturale internaționale a Etniei Române (ACIER) a ținut conferința

«Poeți români în cultura universității». Conferința a fost urmată de recitalul de muzică și poezie al cunoscutului actor craiovean TUDOR GHEORGHE.

– Comunitatea ortodoxă română din Milano, a organizat, de asemenea, în ziua de 10 aprilie 1984 o acțiune culturală similară, unde profesorul MICHEL STERIADE a prezentat conferința «Destine românești, voci universale, Eminescu, Blaga, Arghezi, Pilat, Voiculescu», iar rapsodul popular Tudor Gheorghe a susținut un concert de muzică și poezie, mult apreciat de membrii comunității.

– «Asociația Culturală Internațională a Etniei Române» a organizat în zilele de 8 și 9 iunie 1984, la Viena, ședința de lucru a Biroului Executiv, urmată imediat de reuniunea comitetului de conducere care are loc odată pe an.

Cu acest prilej, s-au menționat pe larg activitățile de mare amploare care s-au desfășurat în peste 25 de țări ale lumii, din septembrie 1983 până în prezent, și s-au definit punctele principale de manifestări ce se vor desfășura până în luna iunie 1985. S-a evidențiat unitatea de acțiune a românilor de dincolo de țară, atitudinea spirituală și culturală comună tuturor cărturarilor care au aderat la asociație, cu privire la originea daco-romană a poporului nostru, precum și permanența, continuitatea și integritatea lui în spațiul nostru etnic.

Astfel, cu privilegiul aniversării a 65 de ani (1 decembrie 1918) de la reunirea tuturor provinciilor noastre: Transilvania, Banatul, Bucovina și Basarabia, care au format cu teritoriul vechiului regat România Mare în granițele sale naturale și

istorice, precum și emoționanta sărbătorire de către toate comunitățile românești din lume a Unirii Principatelor Române Moldova și Valahia, sub sceptrul principelui Alexandru Ioan Cuza (24 ianuarie 1859) s-au trăit momente de înălțare sufletească.

A fost mult apreciată apariția primelor două numere ale revistei trimestriale «Unirea» cu caracter strict cultural și cu texte de cea mai distinsă ținută literară.

Numeroase propuneri au fost exprimate și un important număr din ele au fost reținute spre a fi îndeplinite în decursul anului viitor: comemorarea centenarului autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române, a răscoalei lui Horea, Cloșca și Crișan (1784) care au luptat pentru recunoașterea drepturilor naționale ale românilor, precum și organizarea unui simpozion itinerant «Italia și românii care va trece prin Milano, Veneția, Napoli (unde se află și mormântul primului sfânt român catolic, Ieremia Valahul), Palermo (unde a murit marele scriitor și istoric Nicolae Bălcescu).

De asemenea, românii din Canada vor celebra la Toronto și Hamilton, sub patronajul A.C.I.E.R., bicentenarul creerii mării provincii Ontario.

În sfârșit, la 9 ianuarie 1985, va avea loc la New York un grandios spectacol muzical și un simpozion internațional închinat artei muzicale românești.

Asociația care și-a mărit în decursul anului în mod apreciabil numărul membrilor titulari, donatori și extraordinari, a dovedit importanța existenței sale ca factor de unitate, de creație și de afirmare culturală și spirituală a Diasporei române.

Un moment important al manifestării de la Viena l-a constituit concertul susținut de organistul român dr. Radu Valentin din New York și de trompetistul american Scott McIntosh din Texas, la Capelă Palatului Schönbrunn, care s-a bucurat de un deosebit succes.

**(Din ziarul «Die Presse»
numărul din 15.06.1984)**

Redacția mulțumește membrilor Asociației «Dacia» și celorlalți compatrioți care au contribuit material la apariția primului număr al revistei «COLUMNNA».

**Rugăm cititorii să ne trimită sugestii, propuneri și articole care să îmbunătățească conținutul revistei.
Începînd cu numărul următor, sperăm înainte de Anul Nou, ne propunem să introducem rubricile:**

**Răspundem cititorilor
Sfaturi juridice
Informații turistice
Noutăți FLASH
Curier
Viața A.C.I.E.R.**

**Pentru realizarea celor de mai sus așteptăm ajutorul dvs.
Cerem scuze și înțelegere pentru greșelile și stîngăciile inerente oricărui început.**

REDACTIA